

Aftenposten, 5. august 2018;

De glemte barna | Anne Bitsch

Spritånden og slagene er like vonde å vokse opp med for barna, uansett hvilket samfunnssjikt de vokser opp i.

Aftenposten

FOTO: Tor Stenersen Jeg har i særlig grad ønsket å undersøke hvordan en familie kan gå i oppløsning for åpen scene uten at andre voksne eller sosiale myndigheter griper inn, til tross for at jeg ba om hjelp flere ganger. I tillegg til å leve i det forfallet og med det ekstra ansvaret som følger med det å leve sammen med en rusavhengig forelder, ble jeg utsatt for fysisk og psykisk vold, skriver Anne Bitsch, forfatter og PhD-stipendiat ved Universitetet i Oslo.

Anne Bitsch, forfatter og PhD-stipendiat, Universitetet i Oslo

Barne- og likestillingsdepartementet sendte i midten av august ut en [offentlig utredning som tar for seg vold og seksuelle overgrep mot barn](#) på høring. Utredningen er et grundig stykke arbeid som dokumenterer de voldsomme konsekvensene omsorgssvikt kan få for barn. Den slår fast at vold og overgrep er et folkehelseproblem. Utvalget har avdekket en rekke systemsvikt i barnevernet og andre hjelpeinstanser og kommer med flere gode forslag til hvordan barns rettssikkerhet bedre kan ivaretas.

Snever klasseforståelse

Til tross for at utredningen fremstår som solid og godt faglig fundert, mangler den en helhetlig problemforståelse av hvilke bekymringstegn man skal se etter for å avdekke omsorgssvikt.

Ettersom utvalgets mandat bare tar sikte på å analysere særlig grove saker med ekstrem voldsutøvelse, kan det føre til at mildere fysiske krenkelser og psykisk vold som like fullt kan ha et stort skadepotensial forbigås.

I utredningens problembeskrivelse av særlig utsatte grupper slås det videre fast at risikoen for vold, overgrep og omsorgssvikt på generelt nivå er forbundet med lav sosio-økonomisk status.

[Selv om vi fra forskning på vold i nære relasjoner vet at dette er forbundet med såkalt problemopphopning](#), herunder arbeidsledighet, lav utdanning, rus, egenutsatthet for vold og dårlig psykisk helse, vet vi også at det ikke bare forekommer i de minst privilegerte samfunnssjiktene.

En dansk undersøkelse viser at litt under en tredjedel av alkoholikerbarn kommer fra familier der minst én forelder tjener mer enn 400 000 danske kroner. [Samtidig vet vi at barn er ekstra sårbare for vold når det er risikofylte drikkevaner i familien](#). Når samfunnet opererer med en slik snever klasseforståelse som kommer til uttrykk, ikke bare i offentlige utredninger, men i den offentlige samtalen generelt, blir barn fra middel- og overklassen oversett.

Hjelpeapparat uten evne til å hjelpe

Nylig utkom boken *Går du nå, er du ikke lenger min datter*. Foruten å være en dokumentarisk beretning om min oppvekst i Danmark med en psykisk syk og alkoholisert mamma, tar boken parti for de barna som ikke selv kan fortelle hvordan de har det når foreldrene drikker. Jeg har i særlig grad ønsket å undersøke hvordan en familie kan gå i oppløsning for åpen scene uten at andre voksne eller sosiale myndigheter griper inn, til tross for at jeg ba om hjelp flere ganger. I tillegg til å leve i det forfallet og med det ekstra ansvaret som følger med det å leve sammen med en rusavhengig forelder, ble jeg utsatt for fysisk og psykisk vold. Da jeg ble utsatt for seksuelle overgrep i trettenårsalderen, brøt min mors verden sammen. Ingen ga oss den hjelpen vi trengte for å håndtere krisen som oppsto.

Les A-Magasinet's intervju med Anne Bitsch om hennes oppvekst:

[Anne Bitsch: I det øyeblikket jeg begynte på skolen og kunne spille meg i de andre barna, skjønte jeg at vi var annerledes.](#)

Unnfallenhet overfor en ressurssterk familie

Som en del av arbeidet med boken har jeg oppsøkt de menneskene som kjente oss på den tiden.

Naboer, venniners foreldre, gamle lærere og familie, i tillegg til ungdomspsykologen og saksbehandleren fra kommunen som unnlot å opprette sak, selv om jeg i klartekst fortalte om vold, alkoholisme og overgrep.

Samtalene med de menneskene som befolket min og mammas fortid har vært oppklarende, men svarene er ofte defensive. Noen mener at vi lever i «en helt annen tid» nå, at det ikke drikkes like mye som på det outrerte 70-tallet og at holdninger til omsorgssvikt er annerledes. Andre sier at de ikke så, fordi mamma var en ressurssterk kvinne og jeg var så skoleflink og snill.

De glemte barna er nemlig små voksne som aldri får lov å ta plass hjemme, de er barn uten en barndom.

Langt på vei speiles denne unnfallenheten i den problemforståelsen som legges til grunn i den offentlige debatten om omsorgssvikt i Norge, inkludert det som presenteres i førnevnte utredning.

Så lenge offentlige problemdefinisjoner og debatter fokuserer så entydig på underklassen og den groveste fysiske volden, får mange barn og ungdommer rett og slett ikke den hjelpen og omsorgen de trenger.

Kjenner ikke til hjelpetilbudene

En pionér på det sosialpolitiske feltet i Danmark, som også selv har levd med omsorgssvikt og overgrep, Lisbeth Zornig Andersen, mener middelklassefamiliene er vanskelige å fange opp fordi de aldri er i kontakt med myndighetene og ikke er avhengig av sosiale ytelser fra det offentlige. Det gjør at barna i disse familiene føler seg ekstra overlatt til seg selv. Hun uttrykker det [slik](#): «Det er de velstående, men dysfunksjonelle familiene vi ikke aner eksisterer, som forsvinner under radaren. [...] De blir ikke oppdaget, og de strekker ikke hånden ut etter hjelp fordi de ikke identifiserer seg med de tilbudene som i vid utstrekning er formulert og rettet mot underklassen. Det har voldsomme konsekvenser for barna deres.»

Det er en forbrytelse uten vitner.

Min lærer på ungdomsskolen og jeg snakket om dette med klasse, hvordan hun oppfattet mamma og meg. Læreren husket mamma som sympatisk og forstod henne som en progressiv dame med gode holdninger. Hun ble derfor forbauset da jeg plutselig kom og sa at jeg ikke ville bo hjemme mer: «Det var slett ikke det bildet jeg hadde av moren din. Jeg har nok latt meg lure av at hun kunne så mye og virket som hun hadde styr på det hele.»

Jeg tror læreren på dette. Moren min var jo også alle de tingene. Men skinnen kan bedra. Jeg har i mitt doktorgradsarbeid forsket på familievoldsaker og voldtekt og har kommet over mange menneskeskjebner og flere ødelagte familier rundt omkring i norske rettsaler. Fellestrekket er at jeg ytterst sjelden har fått en intuitiv fornemmelse av at tiltalte hadde noe ondt eller demonisk ved seg.

Forbrytelser uten vitner

Det tar tid å danne seg et inntrykk av hvem mennesker egentlig er.

Det er det som er så forbasket vanskelig med vold i nære relasjoner og den alkoholismen som ikke manifesterer seg som rød nese og ølimage – ofte får det pågå over tid, fordi det skjer innenfor hjemmets fire vegger. Det er en forbrytelse uten vitner.

I takt med at et barn blir stadig mer nedbrutt og kuert, og kanskje til og med aktivt blir isolert sosialt, stenges muligheten for innsyn. Det blir enda vanskeligere hvis man ikke vet hvilke tegn på vanskjøtsel man skal se etter. Ofte er det ikke bare blåmerker og fillete klær. Det kan like gjerne være veldig stille og innadvendte barn som aldri markerer seg. De glemte barna er nemlig små voksne som aldri får lov å ta plass hjemme, de er barn uten en barndom. Vi må ha målrettede tiltak som fanger opp alle. Spritånden og slagene er nemlig like vonde å vokse opp med for barna, uansett hvilket samfunnsjukt man vokser opp i.

Her finner du anmeldelsen av boken:

[Anne Bitsch: Sterkt og brutalt om den tapte barndom](#)

